

TÜRKİYE VE MONGOLİSTİK

1) Moğolların Gizli Tarihçesi ÇEVİRİSİ ÜZERİNE, 2) TÜRKİYE'DE MONGOLİST VAR MI?, 3) ÜLKEMİZ ÜNİVERSİTELERİNDE NİÇİN MOĞOL KÜLTÜRÜ BÖLÜMÜ YOK?

Turkey and Mongolistic

1) *On the translation of The Secret History of Mongols*, 2) *Are there any Mongolists in Turkey?*, 3) *Why aren't there any Departments on Mongolian Culture in the Universities of Turkey?*

Osman Fikri SERTKAYA*

Gazi Türkiyat, Güz 2012/11: 1-10

Özet: *Bu yazıda başlıkta geçen üç konu ele alınacaktır. Öncelikle Moğolların Gizli Tarihçesi isimli eserin Türkçeye iki farklı çevirisi üzerinde durulacak, sonra mongolist terimi ve Türkiye'de Mongolistik ile ilgilenenler hakkında bilgiler verilecek, son olarak da Türkiye'de Moğol Kültürü bölümünün açılması hakkındaki görüşler ileri sürülecektir.*

Anahtar kelimeler: *Moğolların Gizli Tarihçesi, Mongolistik, Mongolist, Türkiye, Moğol Kültürü Bölümü*

Abstract: *In this paper, three subjects mentioned in the title will be discussed. First, two different translations of "Moğolların Gizli Tarihçesi (The Secret History of Mongols)" will be considered, later on some information about the term "Mongolist" and those who are engaged in Mongolistics in Turkey and ultimately thoughts about founding a bachelor department on "Mongolian Culture" in Turkey will be presented.*

Key words: *Secret History of Mongols, Mongolistic, Mongolist, Turkey, Department of Mongol Culture*

I. Moğolların Gizli Tarihçesi ÇEVİRİSİ ÜZERİNE

Eylül 2011'de *Moğolların Gizli Tarihçesi* başlıklı bir kitap yayımlandı. Bu eser Çince *Yüan-ch'ao pi-shi*, Klâsik Moğolca *Mongolun niğuça tobçıyan*, Moğolistan Cumhuriyeti'nin yazı dili olan Halha (Doğu) Moğolcasında ise *Mongolin Nuuç Tovçoo* adı ile bilinen meşhur eserdir. Eser Moğolistan Cumhuriyeti'nin yazı dili olan Halha Moğolcası ile yapılan yayımından Türkiye Türkçesine Mehmet Levent Kaya

---

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ofsertkaya@mynet.com

tarafından çevirilmiştir. Çevirinin editörlüğünü ön söz yazar Dr. Ekrem Kalan yapmıştır. Ön söz'deki şu satırlar dikkatimi çekti. Aynen veriyorum.

“Bugün *Moğolların Gizli Tarihçesi* adlı eserin 30'dan fazla dile yapılmış tercümesi mevcuttur. Bunlar arasında bizim için belki de en önemlisi merhum hocamız Prof. Dr. Ahmet Temir'in (öl. 2003) Haenisch'in Almanca ve Kozin'in Rusça tercümelerinden yararlanarak, Moğolca aktarma metinden yapmış olduğu *Moğolların Gizli Tarihi* tercümesini zikretmemiz gerekir. Eserin ilk kez 1948 yılı gibi çok erken bir tarihte Türkçeye tercüme edilmiş olması Türk tarihçiliği adına da son derece önemlidir. Eser daha sonra 1986 ve 1995 olmak üzere iki baskı daha yapmıştır.

Ancak merhum hocamız Ahmet Temir, Modern Moğolcanın dil özellikleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmamasından olsa gerek, Moğolca asıllı kelimeleri farklı şekilde yorumlamış, yazım ve telâffuz şekillerini de pek çok yerde yanlış vermiştir. Ayrıca Rusça ve Almanca tercümelerde bazen yanlış tercihlerde bulunmuş olması sonucunda eserin tercümesinde bazı sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle de (eserin) *Moğolların Gizli Tarihçesi* adıyla Moğolca orijinal adına da uygun olarak yeniden tercüme edilerek yayımlanması ihtiyacı duyulmuştur.

Bu satırlar üzerine ben Ahmet Temir çevirisi ile Mehmet Levent Kaya çevirisini karşılaştırdım. Okuyucunun bir fikir edinmesi için, 282 paragraftan oluşan metnin 112 paragrafındaki farklı çevirilerden seçtiğim on örneği, aşağıda veriyorum. Yeni çeviride farklılıkların sebeplerini çeviriye “Ön söz” yazar Dr. Ekrem Kalan'a sordum. Verdiği cevapları da burada zikrediyorum.

1) Eserin adı: Klâsik Moğolcada *tobçıgan*, Halha Moğolcasında ise *tobçoo* telaffuz edilen kelime “özet” gibi anlam taşıdığı için çevirmen kelimeyi “tarih” yerine “tarihçe” olarak karşılamış.

Ekrem Bey şunları söylüyor: “Batı dillerinde böyle bir ayırım olmadığı için kitabın adı uzun süre “Gizli Tarih” olarak bilindi. Biz *tobçıgan* sözünden dolayı “Tarihçe” sözünü tercih ettik”.

2) I. Bölümün *Temüüçiniy üüsel ba бага nas* olan başlığını Ahmet Temir “İlk Tarih, Temücin'in Dünyaya Gelişi ve Çocukluğu” olarak vermiş. Ekrem Bey şunları söylüyor: “Üüsel bir şeyin ortaya çıkışını, kökenini ifade ediyor. *Baга* ise “küçük” demektir. Dolayısıyla başlık “Temücin'in Kökeni ve Çocukluk Çağı” diye çevirildi.

3) 1. Madde Ahmet Temir tarafından “...yüksek Tanrının takdiriyle yaratılmış bir boz kurt idi ve eşi beyaz bir dişi geyik idi” şeklinde çevirilmiş. Ancak ne “Klâsik Moğolca: *börte* (= Halha Moğolcası: *bört*)” “boz” anlamına, ne de “Klâsik Moğolca: *gua* (= Halha Moğolcası: *goo*)” beyaz anlamındadır. Bu yüzden cümle “... yüce tanrıdan yazgılı doğmuş Börte-çino, eşi Gua-Maral'la birlikte...” şeklinde çevirildi.

4) Ahmet Temir’in 74. maddede “Onan nehri boyunca bir aşağı, bir yukarı koştı, Yabani armut ve moyilho (meyvası) toplayarak gece gündüz çocuklarını besledi.” şeklindeki manzum metin yeni yayında “Onon kıyısında inip çıkıp / Kuş üzümü böğürtlen toplayıp / Küçücük oğullarını sevgiyle besleyip /Gündüz geceyi bir biçimde geçirdi.” şeklinde verilmiş.

5) 79. maddedeki metin A. Temir tarafından “Böylece yaşayıp giderlerken, Taiçi’ut’lardan Tarhutai-kirintuh: “Kötüler tüylerini döktüler, Salyası (akan küçükler) büyüdüler” diyerek kendi adamlarını alıp geldi” şeklinde çevrilmiş. Yeni yayında ise şöyle: “Bu sırada Taiçuud Targudai Hiriltug, yandaşlarını peşine takıp, “Kuzunun tüyü döküldü, şişeg’in bedeni gelişti” (Öelün’ün oğulları büyüdü) diye saldırmaya geldi”.

6) 102. madde A. Temir tarafından “Onlar Temücin’in peşinden ilerleyip Burhanhaldun etrafında üç defa gidip geldiler, fakat yakalayamadılar. Bir o yana, bir bu yana atladılar, fakat arazi bataklık, sık orman da yılan dolu olduğu için nüfuz edemediler. Sık ormanda onu takip edemediler ve yakalayamadılar” şeklinde çevrilmiş. İbare yeni metinde ise şöyle çevrilmiş: “Temücin’i arayarak Burhan Haldun’u üç kere dönüp araştırmalarına karşın bulamadılar. İleri geri gidip aradıklarında bataklıkla, sık ağaçlarla karşılaşp, tok bir yılanın geçemeyeceği kadar sık bir koruluk olduğu için Temücin’in izini bulamadılar”.

7) 103. maddenin sonunu A. Temir “... güneşe karşı dokuz defa diz çöküp tövbe ve istiğfar etti” şeklinde çevirmiş. Yeni metinde ise çeviri şöyle: “... Burhan Haldun’a dokuz kere diz çökerek karşılık verip, saçı yaptı”.

8) 103. maddede geçen *solanğa* sözünü A. Temir’ “gelincik” diye çevirmiş. Oysa gelincik anlamına gelen Moğolca söz Klâsik Moğolca *ogutuna* = Halha Moğolcası *ogotno*’dur. Klâsik Moğolca *solanğa* = Halha Moğolcası *solongo* ise “alkım, gökkuşağı” anlamına geliyor.

9) 111. maddedeki manzum metin A. Temir tarafından “Kötü huladu kuşu için / sıçan ve farelerle / beslenmek mukadder olduğu halde, / kupu kuşlarına ve turnalara göz koyarak / Tamahkarlık eder” şeklinde çevrilmiş Yeni yayımda ise çeviri şöyle: “Kötü balıkçıl kuşunun / yazgısı sıçan yemek iken / kuğu kuşunu yiyeyim diye / gagasını bilemesi gibi”.

10) Klâsik Moğolca *huladu* = Halha Moğolcası *huld* “balıkçıl kuşu” olan kelime A. Temir çevirisinin dipnotunda “karga” şeklinde açıklanıyor.

Dr. Ekrem Kalan'ın da tespit ettiği gibi Ahmet Temir çevirisinde Erich Haenisch'in Almanca çevirisine bağlı kalmış, Sergey Kozin'in Rusça çevirisine pek bakmadığı da anlaşılıyor. Bunu 6. maddede verdiğim çeviri için A. Temir'in verdiği şu dip notuna bakmak yeter. [Erich Haenisch cümleyi şöyle çeviriyor: "Onlar çamurdan, bataklıktan ve ormanın sık yerlerinden içeri doğru yürüdüler, fakat fazla gidemediler". Sergey Kozin'in çevirisi: "Onlar Temücin'in izini takiben öyle bataklık yerlerden ve öyle sık ormanlardan yürüdüler ki, buralardan tok yılan bile geçemezdi"].

Ahmet Temir çevirisi ile Mehmet Levent Kaya'nın çevirisindeki farkların bazıları kullanılan Moğolca yayının farklılığından da kaynaklanmış olabilir. Bunu da belirtmeyi gerekli görüyorum.

II. TÜRKİYE'DE MONGOLİST VAR MI?

Önce "Mongolist" kime diyorlar, onu konuşalım. Moğol yazısını bilen, klâsik ve çağdaş Moğolca metinler üzerinde araştırma yapan ve çağdaş bir Moğol lehçesini konuşan kişiye Mongolist = Moğol dili uzmanı denilir. Moğol dili uzmanı da Moğolca okur, yazar, anlar, konuşur ve düşünür.

Şimdi "Türkiye'de Mongolist var mı?" sorumuza cevap arayalım.

Aşağıda isimlerini verdiğim 22 kişiden ilk beşi Klâsik ve Çağdaş Moğol lehçeleri hakkında hiçbir bilgisi olmayan Türkologlardır. 6-15 arasındaki kişiler ise genellikle klâsik Moğol dili ile Türkçe arasındaki ilişkiler üzerinde çalışan, ancak çağdaş bir Moğol lehçesini konuşamayan Türkologlardır. 16-22 arasındaki kişiler ise Çağdaş bir Moğol lehçesini konuşan Türkologlardır.

1. Türkiye'nin batılı anlamdaki ilk filoloğu **Şemsettin Sami** idi. Şemsettin Sami Moğol harflerini de Moğolca'yı da bilmezdi.

2. Şemsettin Sami'nin takipçisi Darü'l-fünûn'un Türk Lisanı Tarihi Profesörü **Necib Asım (Yazuksuz)** idi. Necib Asım Uygur harflerini bilirdi. Atebetü'l-hakayık'ın Uygur ve Arap harfli Şeyhzâde Abdürezzak Bahşı yazması ilk onun tarafından yayımlanmıştır. Ancak Necib Asım da Moğolca bilmezdi.

3. Macaristan'da okuyan **Hüseyin Namık Orkun** da Moğolca bilmezdi.

4.-5. İstanbul Üniversitesi'ne 1933'te profesör olarak atanan **Reşid Rahmeti Arat** da, Ankara Üniversitesi'nin Türk Dili profesörü **Saadet Çağatay** da Moğolca bilmezdi.

6.-7. Türkler arasında Moğolca’yı okuyarak tez yazan ilk kişi **Ahmet Temir**, ikincisi ise **Hasan Eren**’dir.

Ahmet Temir 1936’da Berlin’e gitmiş ve üniversitede hocası Erich Haenisch’ten Moğolca ve Çince okumuştur. İlk baskısı 1948’de yapılan *Moğolların Gizli Tarihi* adlı yayımı genellikle E. Haenisch’in yayımına dayanmaktadır.

Ahmet Temir’in doçentlik tezi 1959 yılında Türk Tarih Kurumu yayınları arasında çıkan *Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-din’in 1272 tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi* başlığını taşımaktadır. Bu metnin dili klâsik Moğolcadır. Ancak Ahmet Temir çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

Ahmet Temir’in Klâsik Moğolca sahasında yetiştirdiği tek kişi öğrencisi Tuncer Gülensoy’dur.

Hasan Eren Macaristan’da öğrenci olduğu yıllarda Moğolca üzerinde çalışır. El yazısı ile tek nüsha olarak hazırladığı tezini hocası Gyula Németh’e verir. II. Dünya Savaşı’nda Budapeşte’nin bombalanması sırasında çıkan yangında bu el yazısı müsvedde yanar. Hasan Eren bu notlardan bir kısmını “Sibiryaya Türk dillerinde Moğolca unsurlar” başlığı ile *Türk Dili*, Belleten, 14-15, 1950, s. 35-43’te yayımlamıştır. Hasan Eren de çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

8. **Tuncer Gülensoy**: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden 1964 yılında mezun oldu. 1967 yılında Prof. Dr. Ahmet Temir’in yönetiminde başladığı *Moğolların Gizli Tarihi’nde Hal Ekleri ve Cümlede Kullanılış Şekilleri* başlıklı doktora tezini 1970 Ocağında savundu. Tuncer Gülensoy çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

T. Gülensoy, dili klâsik Moğolca olan ve 126 paragraftan oluşan Moğol Tarihi Altan Topçî’nin Charles Bawden’in yayımladığı *The Mongol Chronicle Altan Topçî, text, translation and critical notes* (Wiesbaden, 1955) yayımından yaptığı Türkçe çevirisi önce Türk Tarih Kurumu Belleteni’nde üç parça olarak yayımlandı.

“Altan Topçî. I”, *Türk Tarih Kurumu Belleteni*, 152, Ekim 1974, s. 597-634; “Altan Topçî. II”, *Türk Tarih Kurumu Belleteni*, 196, Nisan 1986, s. 9-71; Altan Topçî. III”, *Türk Tarih Kurumu Belleteni*, 199, Nisan 1987, s. 19-66.

Bu üç parça daha sonraları *Altan Topçî (Moğol Tarihi)*, (Ankara, 2008, 152 s.) başlığı ile kitap olarak, dizinlerle birlikte yayımlandı.

Hocası Ahmet Temir’in *Moğolların Gizli Tarihi*’nden sonra sahada yapılan en güzel çalışmadır.

Buraya Tuncer Gülensoy'un uzun meslekî yılları boyunca Türk ve Moğol kültürü ile ilgili yayımladığı birçok makalesi de eklenebilir.

9.-10. **Osman Nedim Tuna** ile **Talât Tekin** 1960'lı yıllarda Türk Dil Kurumu'nda uzmandırlar. 1960'lı yılların başlarında Türk Dil Kurumu'nun akademik bir yapıya kavuşması için çalışırlar, bunun üzerine Türk Dil Kurumu'ndaki görevlerine son verilir. Her ikisi de doktora yapmak üzere Amerika Birleşik Devletlerine giderler.

Osman Nedim Tuna Nicholas Poppe'nin Moğolca derslerine devam eder. "Osmanlıcada Moğolca Ödünç kelimeler", "Osmanlıcada Moğolca Ödünçlemeler" gibi iki değerli makalesinde 100 kelimeyi işler. "Kadı Burhaneddin Divanındaki Moğolca kelimeler" adlı çalışması ise henüz yayımlanmamıştır.

Talât Tekin de doktora yaparken Moğolca derslerine devam eder. Onun bu konudaki bilgisi özellikle altayistik konulu makalelerinde açıkça görülür.

Ancak Osman Nedim Tuna da Talat Tekin de çağdaş bir Moğol lehçesini konuşamazlar.

11. **Osman Fikri Sertkaya** klâsik Moğolca ile ilgili ilk bilgilerini 1970 yılında Osman Nedim Tuna'dan alır. Sonra 1980'li yıllarda Justus Liebig Üniversitesi'nde bir sömestir Klâsik Moğolca, bir sömestir de Çağdaş Halha Moğolcası derslerine devam eder. Yurda döndüğünde Marmara Üniversitesi'nde Ahmet Temir'in Moğolca derslerine devam ederek bilgisini geliştirir. Genellikle Klâsik Moğolcadan ödünçlemeler üzerinde çalışmıştır. Osman F. Sertkaya çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

"Mongolian Loan Words in the Islamic Turkish Uighur Textes", *L'Asie Centrale et ses Voisins, Influences Réciproques*, Paris 1990, s. 103-120.

"Mongolian Words and Forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki)", *Olon Ulsın Mongolç Erdemniy V İh Hural (Fifth International Congress of Mongolists)*, <September 14-21, 1987, Ulanbator / Mongolia>, Cilt, 3, Ulaanbaatar, 1992, s. 297-305.

"Mongolian Words and Forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki)", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1987*, Ankara 1992, s. 265-280.

"Mongolian Words and Elements in the Epic Oghuz Legend of Dede Qorqut. I. (Words related to military)", *Mongolica, An International Annual of Mongol Studies*, 22 (43), Ulaanbaatar, 2009, s. 445-454.

12. **Ayşegül Sertkaya**: Klâsik Moğolca ile ilgili ilk bilgileri Osman Fikri Sertkaya'nın derslerinde öğrenir. Sonra Osman Nedim Tuna ile çalışarak bu

sahadaki bilgisini iletir. Ferideddin-i Attar’ın Çağatayca *Tezkire-i Evliyâsı*’ndaki Moğolca unsurları araştırarak yayımlayan Ayşegül Sertkaya çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

“Mongolian Words in the Chaghatay Turkish Translation of Farideddin-i Attâr’s Tazkira-i Aulia in the Uiguric Script”, *Mongolica, An International Annual of Mongol Studies*, Vol. 20 (41), 2007, A Special Issue Containing the Papers of The 9th International Congress of Mongolists Convened under the Patronage of N. Enkbayar, President of Mongolia (8-12 August, 2006, Ulaanbaatar), s. 420-428.

13. **Mehmet Ölmez:** Göttingen Üniversitesi’nde Gerhard Doerfer’in derslerine devam eder. Moğolca sertifikasını da verir. Özellikle Tuva Türkçesi ile ilgili kitabında Çağdaş Moğolca’yı kullanmıştır. Ancak Mehmet Ölmez çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

Mehmet Ölmez, *Tuvinischer Wortschatz. Mit alttürkischen und mongolischen Parallelen = Tuvacanın Sözcüğü. Eski Türkçe ve Moğolca Denklikleriyle*, Wiesbaden, 2007.

14. **Mustafa Sinan Kaçalın:** Macaristan’daki okutmanlığı sırasında başta Györgi Kara olmak üzere Moğol meslektaşlarının derslerine ve seminerlerine devam ederek Klâsik Moğolca konusundaki bilgisini iletmiştir. Mustafa S. Kaçalın çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

Mustafa S. Kaçalın, “Hüseynoğlu Hasan’ın dört dilli sözlüğü: Şâmilü’l-Luğa”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, Ankara, 1997, s. 55-122.

Zemahşeri. Mukaddimetü’l-Edeb. *Moğolca-Çağatayca Çevirinin Sözlüğü*, Çeviren: Mustafa S. Kaçalın, Ankara, 2009, 191.

15. **Günay Karaağaç:** Nicholas Poppe’nin *Grammar of Written Mongolian* adlı el kitabı ile Ferdinand D. Lessing’in *Mongolian Dictionary*’i Türkçeye çevirerek yayımlamıştır. Günay Karaağaç çağdaş bir Moğol lehçesi konuşamaz.

Nicholas Poppe, *Moğol Yazı Dilinin Grameri (= Grammar of Written Mongolian)*, Çeviren: Günay Karaağaç, İzmir, 1992, 254 s.

Ferdinand D. Lessing, *Moğolca –Türkçe Sözlük, I-II (= Mongolian Dictionary)* Çeviren: Günay Karaağaç, Ankara, 2003.

1986 yılında Mihail Gorbaçov’un “Glasnost” ve Perestroyka” politikaları ile Sovyet bloğundaki “Demir Perde” önce aralandı, sonra da yıkıldı. Böylece Türk çocuklarının Moğolistan’a giderek çeşitli seviyelerde de olsa çağdaş Moğol yazı dili olan Halha Moğolcasını öğrenmeleri imkânı doğdu.

16. **Ekrem Kalan:** Bu öğrencilerin içerisinde çağdaş Moğol yazı dili olan Halha Moğolcasını iyi öğrenenlerin başında Ekrem Kalan gelmektedir. Çünkü öğrenim gördüğü kursta okul birincisi olmuştur. Halha Moğolcasını konuşması da kusursuz denilecek derecededir. Ekrem Kalan doktorasını Tataristan'da Prof. Mirkasım Usmanov'dan yaptığı için Rusça ve Tatar Türkçesine de vakıftır. Kendisinden "Cüçi ulusu ve Altınordu tarihi" sahasında çalışmalar beklemekteyiz.

Ekrem Kalan, "A Mongol Sultan in Egypt: Al-Malik Al-Adil Zeyneddin Ketbugha Al-Mansurî (1294-1296)", *Mongolica: An International Annual of Mongol Studies*, vol. 18 (39), 2006, pp. 424-439.

Ekrem Kalan, "Влияние политики на развитие торгово-экономических связей между Золотой Ордой и государством Ильханов", *Türk Moğol Araştırmaları Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı*, Ed. Bülent GÜL, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 2012, s. 211-218.

Ekrem Kalan, "Nümisematik Materyallere Göre İslamlaşma Sürecinde Altın Orda Hanlarının Kullandığı İsim ve Unvanlar (1227-1357)", *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt IX, Sayı 33, Bahar 2012, s. 23-34.

Ekrem Kalan, "Tarihi Kaynaklara Göre Cüçi Adının Kökeni ve Cengiz Kağan'a Oğul Olma Sorunsalı", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt XXVII, Sayı 1 (2012), s. 119-130.

17. **Yavuz Kartallıoğlu:** Çağdaş Moğol yazı dili olan Halha Moğolcasını iyi öğrenenlerin içerisinde. Bu konuda *Çağdaş Moğolca'nın Grameri. -Ses ve Şekil Bilgisi-*, Ankara, 2010, 136 s., ile aşağıdaki makaleleri göz doldurmaktadır.

Yavuz Kartallıoğlu, "Türkçe ve Moğolcada isim çekim eklerinin sırası", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, Konya, 2003, s. 353-356.

Yavuz Kartallıoğlu, "Türkçe ve Moğolcada Soru", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I-II, 20-26 Eylül 2004*, Ankara, 2004, s. 1725-1730.

Yavuz Kartallıoğlu, "Türkçe ve Moğolcada çekim edatlarından önce gelen isim ve zamirlerin aldığı hal ekleri", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 23, Bahar 2008, s. 131-143.

18. **Feyzi Ersoy:** *Türk - Moğol Dil İlişkisi ve Çuvaşça*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi. Ankara, 2008 başlıklı doktorasını Ahmet Bican Ercilasun'un yönetiminde yapan Feyzi Ersoy'un uzun bir zamandan beri Türkologlar ile Mongolistler arasında tartışılan tek heceli bir Türkçe kelime Moğolcaya geçerken iki heceye yükselir veya Moğolcada iki heceli olan bir kelime Türkçeye geçerken tek heceye düşer konusunu "Türkçe ve Moğolcaya kelime sonunda açık hece/kapalı hece açısından bir bakış", (*Dil Araştırmaları*, 6, Bahar 2010, Ankara, s. 29-45) adlı çalışmasında değerlendirmesi, Moğolca bilgisini Türkçe ile Moğolca arasında köprü durumunda olan Çuvaş Türkçesi üzerinde *Çuvaş Türkçesi*

Gramerî, (Gazi Kitabevi, Ankara, 2010) adlı eseriyle değerlendirmesi ülkemizin beklediği çalışmalardandır.

Feyzi Ersoy, “Moğolca ve Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkileri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz 2006, Sayı: 20, s. 81-98.

Feyzi Ersoy, “Moğol Yazısının Tarihî Gelişimi ve Moğolların Kullandıkları Alfabeler”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz 2007, Sayı: 22, s. 393-404.

19. **Hayat Aras-Toktaş:** Çağdaş Moğol yazı dili olan Halha Moğolcasına oldukça vakıf olan Hayat Hanım Gazi Üniversitesi’nde Ahmet Bican Ercilasun yönetimindeki doktora çalışmasını bırakmıştır. Halen öğretmenlik yapmaktadır. Bilim disiplininin geçerek bir üniversitede çalışması ülkemiz için bir kazanç olurdu.

20. **Mehmet Levent Kaya:** Çağdaş Moğol yazı dili olan Halha Moğolcasına vukufunu *Moğolların Gizli Tarihçesi* adlı çevirisi ile ortaya koymuştur. Kendisinden başka çalışmalar beklenmektedir.

21. **Bülent Gül:** Moğolistan’daki öğretim üyeliği sırasında Halha Moğolcasını öğrenmiştir.

Bülent Gül, “Türkiye’de Mongolistik Araştırmaları”, *Altaica, II*, Ulaanbaatar, 2002, s. 124-136.

Bülent Gül, *Moğol Atasözleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2010, X + 190 s.

22. **Osman Mert:** Moğolistan’daki öğretim üyeliği sırasında Halha Moğolcasını öğrenmiştir ve bu bilgisini de *Ötüken Uyğur Dönemi Yazıtlarından Tes, Taryat, Şiene Us* (Ankara, 2009) adlı kitabında kullanmıştır.

Benim adını duymadığım, çalışmasını görmediğim genç meslekdaşlarım ile Moğolca öğrenerek devlette veya özel kuruluşlarda çalışan kişiler bu listenin dışında kalan kişilerdir.

III. ÜLKEMİZDE NİÇİN MOĞOL KÜLTÜRÜ BÖLÜMÜ YOK?

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy birçok kez üniversitelerimizde **Moğol Dili ve Edebiyatı Bölümü**’nün açılması konusunda yazılar yayımladı. Ben kendisinden daha geniş düşünüyorum. Bana göre ülkemizin köklü ve eski bir üniversitesinde **Moğol Kültürü Bölümü** kurulmalıdır. Bu bölümün Anabilim Dalları da “Klâsik Moğol Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Moğol Dilleri ve Edebiyatları, Klâsik ve Çağdaş

Moğol Tarihi, Karşılaştırmalı Türk ve Moğol Kültürü Anabilim Dalları" şeklinde oluşturulmalıdır.

Böylece Moğol lehçeleri, edebiyatları, tarihi ve kültürü bir bölüm içerisinde bir bütün olarak öğretilecek, diplomattan bilim adamına, bilim adamından iş adamına kadar gelişen bir sahada istihdam ve hizmet sahası yaratılmış olacaktır. Daha mühimi de aynı dil grubunu paylaştığımız, tarih içerisinde çok uzun bir müddet aynı coğrafyada yaşadığımız, dilimizin en eski yazıtlarını o coğrafyada bulduğumuz, benzer kültürleri kullandığımız çağdaş Moğol halkı ile birçok müşterekleri sinesinde barındıran Türk ve Moğol kültürünün müşterek ve ayrı konuları batılı araştırmacıların tekelden kurtarılmış olacaktır.